

SVETOVNI DAN ČEBEL

projektni dan: sreda, 20. 5. 2020

Kranjska sivka, tudi kranjska čebela ali kranjica (*Apis mellifera carnica*) je avtohtona slovenska podvrsta medonosne čebele, ki slovi po svoji krotkosti, delavnosti, skromnosti in odličnem občutku za orientacijo.

Anton Janša velja za enega od očetov sodobnih čebelarskih tehnik in enega od pionirjev čebelarstva v svetovnem merilu. Z namenom obeležiti njegovo zapuščino in širiti ozaveščanje o pomenu čebel je Čebelarska zveza Slovenije, ob podpori Republike Slovenije, podala pobudo pri Organizaciji Združenih narodov, da se **rojstni dan Antona Janše (20. maj), razglasi za svetovni dan čebel.**

2. in 3. triletje: PROJEKTNI DAN: Svetovni dan čebel
Namesto načrtovanega dneva: 6. r - Travnik in šolska okolica
Vodja: Marjeta Kristan

IZBERI DEJAVNOSTI, KI SO TI NAJBOLJ VŠEČ!

Ali ste vedeli:

- Panj čebel mora za 1 kg medu preleteti razdaljo, enako trikratni poti okoli sveta, za 1kg medu obiščejo od 500 do 600 tisoč cvetov;
- Med enim nabiranjem cvetnega prahu in nektarja čebela obišče od 50 do 100 cvetov;
- Tretjina svetovne hrane je odvisna od opravevanja čebel, čebele so eden izmed najpomembnejših opravevalcev na svetu (cvetni prah žužkocvetk se prilepi na čebelje dlačice, čebela pa ga ob nabiranju medicne prenese s cveta na cvet ter tako opravi rastlino) ;
- Poleg medonosne kranjske čebele poznamo na območju Slovenije več kot 500 vrst divjih čebel. Večina jih živi samotarsko, v votlih drevesih, luknjah in špranjah

zidov. Človeška umnost je čebele toliko ukrotila, da jih je privadila tudi na umetna bivališča (panj, ulj, košnica, pleter);

- Medonosne čebele zamahnejo s svojimi krili v eni minuti kar 11.400-krat, kar slišimo kot brenčanje (s svojimi krili vzdržujejo tudi toploto v panju, da se nabrana medicína lahko osuši in spremeni v med);
- Za prehrano, pa tudi za lajšanje bolezenski težav je med in cvetni prah uporabljal že pračlovek, v grobnicah egipčanskih faraonov so se našle tudi darilne posode z medom;
- Ena sama medonosna čebela lahko v svojem življenju nabere 1/12 čajne žličke medu;
- Slovenija je znana kot izjemna čebelarska dežela. Čebelari vsak 200. Slovenec. Čebelarstvo v Sloveniji uživa mednarodno priznanje zaradi svojih posebnosti kot so edinstvene panjske končnice in tradicionalni panji;
- Čebeljo družino sestavljajo ena matica , 60.000 čebel (na višku sezone) in nekaj tisoč trotov (ki po oploditvi matice zapustijo družino in poginejo med svojim letom).
- Zaradi pomanjkanja hrane v naravi se pri čebelah pojavi brezdelje. Zaradi tega se lahko starejše čebele usmerijo na ropanje bližnjih čebeljih družin. Pri tem gre za agresivno ali neagresivno krajo zimskih zalog hrane;
- Čebele letijo s hitrostjo približno 30 km/h. Pri taki hitrosti se barvno gledanje izključi in so tako rekoč barvno slepe. Čebele podobno kot druge žuželke vidijo stvari v »počasnem gibanju«;
- Čebele se sporazumevajo s tipanjem, tresljaji (plesom), feromoni in različno držo telesa.

Čebele so ena najstarejših živečih bitij na svetu. Uvrščamo jih v razred žuželk. Ko na svetu ne bo več čebel, bo izumrla tudi človeška vrsta. Najstarejši najden fosil, primerljiv z današnjimi značilnostmi čebel, je star približno 30 milijonov let. Čebeljo družino sestavljajo matica, trot in čebele delavke.

Oglej si kakšen videoposnetek in izvedi več o teh čudovitih živalih:

Firbcologi: <https://www.youtube.com/watch?v=nzujMqTz9-E>

S čebelo do medu: <https://www.youtube.com/watch?v=qlsbshOwbWs>

Cvet – čebele – človek: https://www.youtube.com/watch?v=uHznTjXgc_M

Čebelica Klara je Kranjska čebela: <https://www.youtube.com/watch?v=wzx-XAAiMJw>

Ohranimo čebele: <http://www.oхранimo-cebele.si/cebelice/index.php>

Čebelarski krožek na OŠ Loka Črnomelj: https://www.youtube.com/watch?time_continue=19&v=bJJG7CdxaY0&feature=emb_log

ČEBELAM LAHKO POMAGAŠ TAKO, DA POSEJEŠ ALI POSADIŠ MEDOVITE RASTLINE

Najpomembnejša paša za čebele v Sloveniji je **gozdna paša**, saj je kar 60 odstotkov površine naše države prekrivane z gozdovi. Vendar tudi vsak izmed nas lahko prispeva k ohranitvi čebel in ostalih oprasovalcev, in sicer s sajenjem **medovitih rastlin**. Čebelam gre v slast nektar melise, sončnice, mete, žajblja, timijana, šetraja, ognjiča, rožmarina, marjetice, modrocvetne kadulje, regrata, spominčice, oljne ogrščice. Pojdi na sprehod in opazuj, če v svojem okolju najdeš katero od teh rastlin. Pomagaj si s fotografijami iz knjige ali spleta.

Slika 22: Primer, kako čebela vidi rumene cvetove (levi del fotografije), vir:

POSLUŠAJ GLASBO NA SPODNJIH POVEZAVAH, lahko jo uporabiš kot navdih za poslikavo panjske končnice ali slike čebelnjaka ali čebelarja.

Lojze Slak in fantje s Praprotna, Čebelice:
<https://www.youtube.com/watch?v=OIZEtORgR-g>

Nikolaj Andrejevič Rimski – Korsakov, Čmrljev let iz opere Pravljica o carju Saltanu, v izvedbi Canadian brass:
<https://www.youtube.com/watch?v=xZO5KTJTwhE>

Janko Ropret, Čebelica Maja iz risanke Čebelica Maja:
<https://www.youtube.com/watch?v=sF-qaE-OkGU>

POSLIKAJ PANJSKO KONJČNICO

Anton Janša je svojo umetniško nadarjenost združil z ljubeznijo do čebelarstva, zelo rad je poslikaval panjske končnice.

Barvanje panjev je bolj kot čebelam namenjeno človeku, saj barve kot take čebele zelo težko ločijo. Drugače je pri poslikavah, panjskih končnicah, kjer čebele jasno razločujejo navpične in vodoravne vzorce in se na ta način lažje usmerijo v svoje domovanje (panj).

Poglej si: <https://www.youtube.com/watch?v=GWan2DUpkFs>

Slikaš lahko na risalni list, karton ali leseno deščico dimenzije 25×12cm. Motivi na panjskih končnicah so lahko iz vsakdanjega življenja (delo in praznovanje) ali pa so motivi verski. Motiv najprej nariši s svinčnikom, lahko obrise poudariš s črnim flomastrom, pobarvaj pa ga s tempera barvami in tankim čopičem. Pri poslikavi lesene deščice je najbolje uporabiti akrilne barve namesto tempera, saj so bolj prekrivne. Les najprej v celoti pobarvaj z barvo ozadja (svetle nianse barv, pogledj primere), ko se posuši pa nariši motiv in ga natančno pobarvaj.

IZDELAJ LETEČO ČEBELICO

Poglej kako: <https://www.handmadecharlotte.com/diy-jumping-jack-bugs/>

APITERAPIJA ali KAR JE DOBRO, NI SLABO

Med je zdrava hrana in tudi učinkovito zdravilo za srce, pomirja živce, pomaga pri preveliki utrujenosti in prehladu, lajša kašelj, blagodejno vpliva na želodčna, pljučna in črevesna obolenja, prav tako dobrodejno vpliva na delovanje ledvic. Preizkusi spodnje recepte in preseneti svoje domače z medenimi dobrotami:

1. Pripravi tradicionalni slovenski zajtrk:

2. Naredi medeni napitek za lahko noč!

Sestavine za 1 osebo:

- 1 skodelica toplega mleka
- 1-2 žlički medu
- cimet
- ščepec kardamoma ali muškarnega oreščka (po želji)

Mleko nalijemo v skodelico, dodamo med, posujemo s cimetom in izboljšamo s kardamomom ali muškarnim oreščkom.

3. Za odpornost je rešitev na dlani oziroma v čebelnjaku:

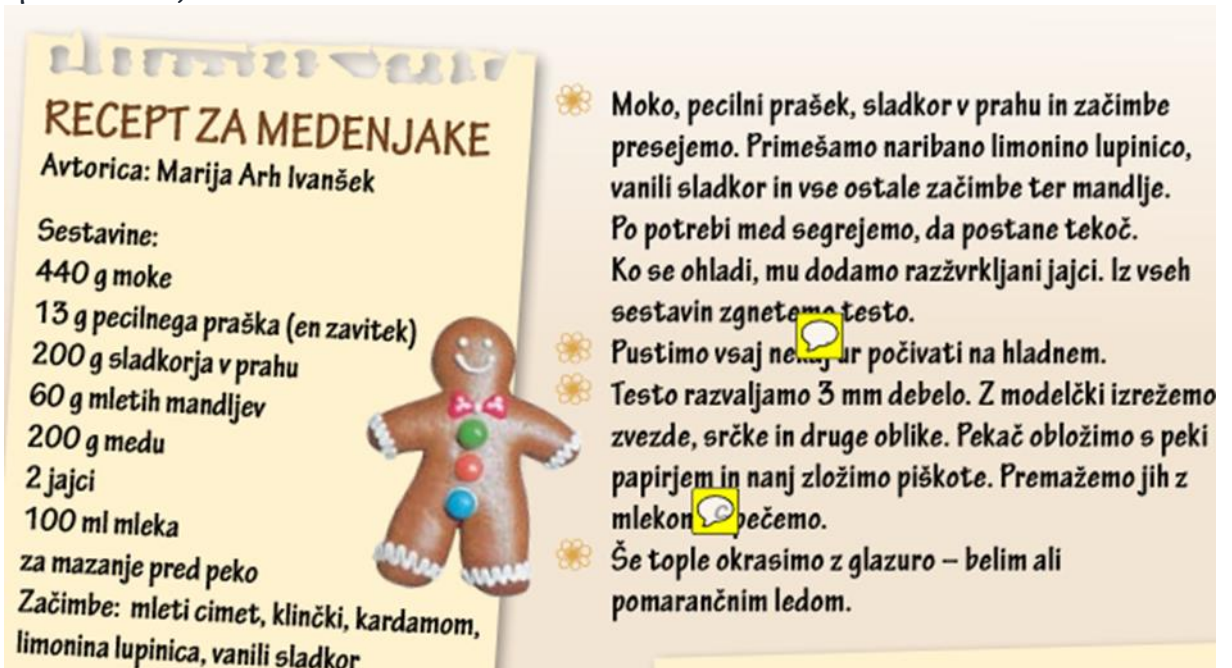
Jabolčni kis z medom

V jeklen nabor spomladanskih čistilnih pripomočkov za naše telo spada tudi kura z jabolčnim kisom in medom.

Recept je preprost. Vsako jutro je treba na tešče (vsaj eno uro pred drugimi obroki) zaužiti eno žlico medu, zmešano z eno žlico jabolčnega kisa.

Po izročilu ljudske medicine naj bi zvarek očistil naše telo in dvignil odpornost.

4. Speci medenjake:

RECEPT ZA MEDENJAKE

Avtorica: Marija Arh Ivanšek

Sestavine:
440 g moka
13 g pecilnega praška (en zavitek)
200 g sladkorja v prahu
60 g mletih mandljev
200 g medu
2 jajci
100 ml mleka
za mazanje pred peko

Začimbe: mleti cimet, klinčki, kardamom, limonina lupinica, vanili sladkor

- ✿ Moko, pecilni prašek, sladkor v prahu in začimbe presejemo. Primešamo naribano limonino lupinico, vanili sladkor in vse ostale začimbe ter mandlje. Po potrebi med segrejemo, da postane tekoč. Ko se ohladi, mu dodamo razžvrkljani jajci. Iz vseh sestavin zgnetemo testo.
- ✿ Pustimo vsaj nekaj ur počivati na hladnem.
- ✿ Testo razvaljamo 3 mm debelo. Z modelčki izrežemo zvezde, srčke in druge oblike. Pekač obložimo s peki papirjem in nanj zložimo piškote. Premažemo jih z mlekom in pečemo.
- ✿ Še tople okrasimo z glazuro – belim ali pomarančnim ledom.

OB SONČNEM DNEVU POJDI NA POTEPI (peš ali s kolesom) po **čebelarški učni in razgledni poti Gorje**. Lahko začneš v Zgornjih Gorjah pred šolo in se vrneš na začetno točko na Fortuno v Spodnjih Gorjah ali pa obratno: <https://www.gorje.si/objava/220382>

Na potepu opazuj čebele pri njihovem delu in za nekaj minut sedi, se sprosti ter poslušaj zvoke, ki te obdajajo. Si morda slišal tudi brenčanje čebel? Obišči lokalnega čebelarja in ga povprašaj o zanimivostih njegovega dela.

S svojimi mlajšimi brati in sestrami **ZAPLEŠI ČEBELJI PLES ZUM ZUM ZUM**: <https://www.youtube.com/watch?v=ayCLci4Jlt4>

Preživi čim več časa na prostem. Staro otroško gibalno igro Ptički v gnezda spremeni v igro **ČEBELE V PANJE**. Povabi vso svojo družino, zabavajte se.

Pravila: Iz lesenih vejic napravi na tleh panje (obrise kvadratov ali pravokotnikov). Ob vzkliku »Čebele, letite!« vsi igralci zapustijo gnezda in se gibajo po okolici. Lahko jih zamotiš z gibalnimi nalogami (npr. napravi tri počepe, pet poskokov, deset izpadnih korakov). Medtem vodja igre pobere en panj. Ob vzkliku »Nevihta« naj čebele čim prej najdejo svoj panj in se skrijejo v zavetje. Izpadli tekmovalec lahko dobi dodatno gibalno nalogo. Igralce spodbudi naj najdejo vselej drug panj. Panji so lahko označeni tudi s števili (npr. enim, dvema, tremi kamenčki), torej gre v panj toliko čebel kot je število v panju, lahko si izmisliš tudi drugačne variante.

NAMIG ZA PREMIK:

APIDOŽIVETJE:

Odpravi se na obisk spominskega čebelnjaka Antona Janše v Žirovnico:
<https://visitzirovnica.si/jansev-cebelnjak/>

ali pa v edini čebelarški muzej v Sloveniji, v Čebelarški muzej Radovljica:
<https://www.radolca.si/sl/znamenitosti/muzeji-in-galerije/cebelarski-muzej-radovljica>

PREVERI SVOJE ZNANJE O ČEBELAH:

1. KAJ SO ČEBELE?

O – pajkovci

B – žuželke

2. KJE ŽIVIJO ČEBELE (UDOMAČENE)?

S – na drevesu

T – panju

3. KOLIKO ČEBEL ŽIVI V PANJU?

L – 1000

J – DO 80.000

4. KOLIKO KAST ČEBEL ŽIVI V PANJU?

E – 3= matica, delavke in troti

Z – 2= čebele in troti

5. KAJ JE MATICA?

M – čebela delavka

I – spolno zrela samica in mati vseh delavk v panju

6. KAJ JE DELAVKA?

L – neplodna samica, ki vzdržuje in brani panj, skrbi za matico in trote ter vzreja zarod

D – matica

7. KAJ JE TROT?

I – samec mravlje

B – samec, ki se pari z matico

8. ALI TROT IZDELUJE SATOVJE?

C – ne

F – da

9. KAKŠNO OBLIKO IMA VSAKA CELICA SATOVJA?

G – petkotno

U – šestkotno

10. KDAJ PRAZNUJEMO SVETOVNI DAN ČEBEL

V – 20. maja

N – 20. aprila

In na spletni strani:

http://www.ohranimo-cebele.si/default.asp?sif_co=41